

destruitur. Primum dicitur facere bonum, secundum declinare a malo; unde sine his duobus non est iustitia opus integrum & perfectum.

8. Partes vero subjectivæ iustitiae, seu illius species, sunt tres, nimirum iustitia commutativa, distributiva, & legalis. Prima est iustitia partis ad partem; secundaria ad partes; tertia partium ad totum. Cum enim munus iustitiae sit æqualitatem inter aliqua constitueret, ut scilicet unuquodque alteri reddat quod ipsi debetur, juxta diversas habitudines illorum, inter quæ ponitur æqualitas, distinctæ species iustitiae consurgunt. Hujusmodi autem habitudo tantum est triplex, nempè vel partis ad partem, ut unaquaque de alteri quod suum est, & hæc est iustitia commutativa, ad quam pertinent commutations, emptiones, venditiones, & omnes contractus ex quibus consurgit obligatio unius partis ad alteram. Vel potest esse habitudo totius ad suas partes, ita quod ipsum totum unicuique parti tribuat quod ei competit; & hæc vocatur iustitia distributiva, ad quam spectat distributio præmiorum, & honorum communium: utraque vero dicitur iustitia particularis, quia attendit bonum partium. Vel denique prædicta habitudo potest esse partium ad suum totum, ut scilicet unaquæque pars ita se habeat, sicut bono totius expedit, tribuatque communitati quod debet: & ista appellatur iustitia legalis, quia potissimum curat, ut leges in suo robore conserventur, & obseruentur, quatenus media hac observatione ipsum bonum commune conservatur; dividiturque in eam quæ respicit bonum commune & legum observantiam, attendingendo ad verba legis, & non nisi juxta illa ad intentum legislatoris; quæ retinet nomen commune iustitiae legalis, & dirigitur à Sinesi, quæ est virtus judicativa secundum leges & regulas communis; & in eam quæ prætermittendo verba legis, solum attendit legislatoris intentionem & animum, ut ita fiat sicut in hoc casu attentis omnibus circumstantijs fieri veller, & ista vocatur Epikieia, & dirigitur à virtute judicativa supra communes regulas, scilicet Gnomi, ut in fine capituli præcedens dicebamus.

9. Partes demum potentiales iustitiae sunt novem, nimirum religio, pœnitentia, pietas, observantia gratitudo, vindicativa, veritas, amicitia, & liberalitas: cuius novenarij numeri hæc ratio reddi potest. Virtus ordinata ad alterum solum potest deficere à perfecta iustitia, vel quia id quod alteri reddit, deficit à ratione æqualis, vel quia deficit à ratione debiti. Primo modo deficiunt virtutes quæ sunt ad Deum, quidquid enim homo illi reddat, reddit minus quam debet. Hujusmodi vero sunt religio, quæ tribuit Deo reverentiam & cultum, & pœnitentia, quæ exhibet illi pro peccatis satisfactionem. Similiter à ratione æquali deficiunt virtutes quæ respiciunt, patriam, & parentes, & personas in aliqua dignitate constitutas, & virtute, sapientia, aliave prærogativa insignes, nempè pietas & observantia, quia neque his à quibus naturale esse accepimus, neque his qui nobis exhibent documenta & exempla virtutum, possumus æquale reddere.

10. Secundò modo deficiunt virtutes quarum materia non cadit sub debito rigoroso, quod est debitum legale, sed dicuntur debiti earum actus ex folla decentia & honestate virtutis, quod appellatur debitum morale. In quo debito est duplex gradus: nam vel potest esse necessarium simpliciter, ita ut sine illo honestas morum conservari non possit, vel solum ad melius esse sine quo proinde rectitudine morum potest consistere, licet non perfæcte. Et rursus necessarium simpliciter potest attendi, vel ex parte debentis, & sic ponitur veritas, pertinet enim ad tale debitum,

NONUS.

ut qualis homo est, talem se exhibeat alteri in factis & in verbis, in quo consistit veritas, seu veracitas: vel potest attendi ex parte ejus cui debetur, prout aliquis recompensatur secundum id quod fecit; quandoque quidem in bonis, & ad hoc ponitur gratitudo; quandoque vero in malis, & ad hoc ponitur vindicativa. Pro debito necessario solum ad meius ponuntur duas virtutes, nempè amicitia, per quam homo tam verbis quam factis convenienter se habet ad alios quibus convivit, & liberalitas, per quam convenienter dat, non alio titulo, nisi quia ipsum dantem decet: unde in his duabus virtutibus minimum est de ratione debiti.

CAPUT III.

De religione, & actibus ejus.

1. **A** Gimis prius & specialiter de religione, quam de alijs virtutibus iustitiae annexis; tunc quia primum tenet locum inter iustitias potentiales: tunc etiam quia inter virtutes morales præstantissima est. Isidorus Pelusiota lib.3. epist.268. ait quod quemadmodum in corpore valentior pulchritudini pars est oculorum pulchritudo; ita etiam in animo præcipua pulchritudinis pars est pieras, seu religio. Et Philo libro de charitate ferè in fine, adjungi ait huc uni virtuti omnes alias, & ab ea non magis divelli posse, quam umbram à corpore quod in Sole versatur. Additque eò per illam subveni hominem, ut qui ea excultas fuerit, Divinus quadammodo efficiatur, & ipsius Dei existimatione non minus honoretur quam totus populus, & totius gentis dignitatem obtineat. Ratio vero tantum in hac virtute præstantia est, quia hominem, à Deo quasi per creationem abjunctionem, eidem per cultum debitum religat, ut egregie declarat S.Thom. opusc. 19. contra impugnantes religionem cap.1. ubi sic discutit: *Religio veratam ligationem importans ostendit ad illum aliquem ligari, cui primò conjunctus fuerat, & ab eo distare incipit: & quia omnis creatura prius in Deo exitit: quam in seipsa, & ab eo processit, quadammodo ab eo distare inciens secundum efficiam per creationem: ideo rationalis creatura ad ipsum Deum debet religari, cui primò conjuncta fuerat, antequam esset, ut sic ad locum unde exirent flumina revertantur.* Religio ergo, juxta D.Thom. à religando dicitur, quia homines quadammodo Deo religantur: vel à relegendō, ut vult Cicero, quia religiosus debet ea quæ sunt Divini cultus frequenter legere, & in corde revolvare: vel ut docet Aug. 10. de civit. cap.4. à relegendō, qui Deum reeligere debemus, quem amiseramus negligentes. His præmissis, ut hujus præstantissima virtutis naturam percipiamus, ejus definitionem breviter explicare oportet, & præcipios ejus actus recensere.

S. I.

Definitio religionis.

2. Definitur communiter religio: *Virtus qua debitum cultum Deo tribuit, tanquam primo omnium principio.* Dicitur primò virtus, quia est habitus bonus, & principium operationis laudabilis: est enim bonus & laudabilis Deum colere debito seu convenienti modo. Unde haec particula rejicitur superstitio, seu falsa religio, quæ non est virtus, sed vi-
tium recte rationi oppositum: quia vel falsum
Deum

DE VIRTUTIBUS CARDINALIBVS.

297

Deum pro vero colit, ut faciunt Ethnici & Pagani; vel licet verum Deum colat, non tamen honesto & convenienti modo, sed vel superfluis ceremonijs à Deo rejeclis, ut faciunt Judæi; vel inutilibus ad salutem animæ, & in errore contra fidem fundatis, ut Turci, Heretici, & similes. Quare particula *debitum*, significat hoc loco idem quod conveniens. Nomine vero *cultus* non solum importatur protestatio excellentiæ Divina, sed etiam submissio seu subjectio hominis ad Deum: cultus enim strictè sumptus & propriè, addit honori simplici submissionem quandam ejus qui honorem exhibet, ita ut seipsum inferiorem profiteatur eo quem honorat. Unde fit ut cultus non possit esse nisi circa excellentiorem; cùm tamen honor id non postulet: & ideo Deus Sanctos suos honorat, palam faciens eorum excellentiam: non tamen propriè colit quia nullo modo tali excellentiæ se subjicit. Nota etiam quod quamvis hoc quod est, Deo se submittere, videatur proprium humilitatis, non tamen secundum eum rationem, secundum quam religioni tribuitur: nam humilitas respicit talem submissionem præcisè quia congruit nostræ vilitati, ut nos intra limites conditionis nostræ contineamus, ne per elationem extra eos feramur; religio vero respicit illam præcisè ut declarativam & protestativam Divina eminentiæ, ut ipsam tali submissione honoremus. Denique in definitione adducta subditur, *tanquam primo omnium principio*, quia honor qui Deo exhibetur ut Patri, & principio nostræ originis, pertinet ad virtutem pietatis, qui vero ipsi ob beneficia ab eo accepta tribuitur, spectat ad virtutem gratitudinis, quæ formaliter respicit beneficium: sed cultus qui Deo debetur ob singularem & infinitam excellentiam in omni genere perfectionis, ex qua ipsi competit esse primum principium, supremumque omnium Dominum à virtute religionis exhibetur. Unde objectum materiale hujus virtutis est cultus Deo conveniens, consistens in actionibus internis vel externis, quibus Dei excellentiam protestam, adorando, sacrificando, &c. Objectum vero formale illius est specialis honestas, seu convenientia cum recta ratione, quæ est in eo quod supremæ excellentiæ Divinae reddatur honor & cultus illi conveniens. Quæ ratio distinguat virtutem religionis ab alijs virtutibus, seu Theologicis, seu moralibus; quippe quæ non versantur circa tale objectum formale, nec exercitentur ad exhibendum Deo honorem, ob supremam ejus excellentiam, sed propter alia mortalia particularia, puta ob supremam ejus veritatem, aut infinitam bonitatem.

3. Ex his intelliges, quanta sit præstantia virtutis religionis supra alias morales: nulla quippe earum habet objectum ita elevatum, sicut est Divinus cultus, ratione cuius ipsa religio Deum quadammodo attingit. Unde D.Thom. 2.2. qu.81. art.6. in corp. sic discutit: *Ea qua sunt ad finem fortius bonitatem ex ordine in finem;* & ideo quanto sunt fini propinquiora, tanto sunt meliora: virtutes autem morales sunt circa ea qua ordinantur in Deum sicut in finem: religio autem magis de propinquio accedit ad Deum, quam aliae virtutes morales, in quantum operatur ea que directè & immediatè ordinantur in honorem Divinum, & ideo religio preminet inter alias virtutes morales.

4. Intelliges etiam religionem non esse virtutem theologicam, sed moralē, nam virtus theologica haber ipsum Deum pro objecto quod & immediato, ut patet in fide, spe & charitate; illæ enim respondunt & attingunt Deum immediatè, & tanquam objectum quod: fides quidem ut supremam veritatem: spes ut summum bonum nostrum, caritas vero ut summum bonum in seipso, summèque amabilem

properat se. At religio aliquid creatum immediate respicit, nimirum cultum qui Deo offertur ut termino & fini cui; Divina autem excellentia est solum ratio ob quam Deo debetur talis cultus, non vero objectum formale & immediatum religionis. Potestque id explicari & illustrari exemplo iustitiae commutativa, quam unus homo habet ad alium: sicut enim objectum talis iustitiae, nec est ipse proximus, nec jus existens in illo, sed res quæ ex tali jure proximo debetur: sic objectum religionis, quæ est iustitia hominis ad Deum, neque est ipse Deus, nec jus quod habet, ratione summæ excellentiæ, ut summe à creaturis colatur, sed ipse creatus cultus, debitus propter talem excellentiam.

§. I.I.

Actus interni religionis.

5. Duo tantum sunt actus interni religionis, de quibus agit S.Thom. 2.2. qu.82. & 83. Primus est devotio, quæ est voluntaria quedam promptitudo ad Dei cultum & famulatum: non enim qualiscumque voluntas serviendi Deo, vel oblatio ad ejus famulum, meretur nomen devotionis, sed illa tantum quæ cum promptitudine & fervore spiritus conjuncta est: unde promptitudinem illam cum devotione jungit Scriptura Exodi 35. ubi sic dicitur: *Egressaque omnis multitudi filiorum Israël, obulerunt mente promptissima atque devota primitias Domino.* Utramque etiam SS. Patres simul conjungunt, ut Ambros. lib.1. de Cain & Abel cap.8. ubi de Abraham Patriarcha loquens sic ait: *Abduc cognosce celeris studia devotionis. Cucurrit, inquit, & accepit vitulum unum tenerum & bonum, & dedit puer, & festinavit facere eum. Ubique impensa devotio, & ideo fuit munus ejus acceptum.* Talem vero devotionem, & animi promptitudinem, in his quæ ad Dei obsequium pertinent, esse auctum religionis formaliter & propriè, probat S.Thomas loco citato qu.82.art.2. hoc discursu. Ad eandem virtutem pertinet velle facere aliquid, & promptam habere voluntatem ad illud faciendum: quia utriusque actus est idem objectum, & motivum formale. Sed operari ea quæ spectant ad Dei cultum & famulatum pertinet propriè ad religionem: Ergo ad illam quoque pertinet habere promptam voluntatem ad illa exequenda, quod est esse devoutum.

6. Neque valet, si dicas illud multò magis pertinere ad charitatem, quæ nos impellit ut Deo nos totos tradamus, illique toto corde, tota anima, tota mente, totisque viribus adhæreamus, & serviamus. Respondet enim, diversum esse utriusque virtutis motivum: nam charitas intendit Deo ut amico placere, illique ut tali nos unire, & ad bona opera prompto & ferventi animo exercenda impellit, quatenus illa Deo grata sunt: religio vero intendit Deo servire propter supremam ipsius excellentiam, cultu & honore supremo dignam. Similiter licet spes, obedientia, gratitudo, & aliae quedam virtutes nos inclinent ad famulandum & obsequendum Deo, id tamen faciunt ex alio motivo, quam ex sola speciali honestate, quæ est in ipso cultu Divino, sive quia Deus ob supremam suæ naturæ excellentiam est dignus cui prompto animo servire velimus.

Secundus actus internus religionis est oratio, ut docet S.Thom. 2.2. qu.83. art.3. ubi sic discutit: *Ad religionem propriè pertinet, reverentiam & honorem Deo exhibere, & ideo omnia illa per quæ Deo reverentia exhibetur, pertinent ad religionem: per orationem autem homo Deo reverentiam exhibet, in qua-*

iun-

rum scilicet ei se subicit, & proficitur orando se eo indigere sicut auctore suorum honorum: unde manifestum est quod oratio est propriè religionis actus.

7. Ut hæc doctrina clarius percipiatur, & declaretur qua ratione oratio, quæ pertinet ad intellectum, utpote quædam interna locutio & manifestatio, sit propriè actus religionis, quæ residet in voluntate, cum sit pars potentialis iustitiae, observandum est cum Caetano 2.2.qu.81.art.4. D.Thom. in assignando virtutibus propriis actus, potius respexisse ad identitatem ipsarum virtutum, quam ad identitatem potentiarum: & ideo omnem actum, qui non respicit nisi unicam virtutem, appellat proprium talis virtutis, in quaenque potentia sit. Quod si plures virtutes respiciantur, illius vocat proprium, a qua habet primam speciem boni aut vitiis actus, ac proinde cujus finem primariò respicit. Hac ratione idem S.Doctor 2.2.qu.3.art.1.confessionem externam dicit esse actum proprium fidei, quamvis illa sit in potentia externa, & hæc in intellectu; quia prima bonitas talis confessionis ex fide est, & ejus finem respicit, non verò ex alia virtute. Et generaliter omnes actus externos, sive virtutis, sive vitijs, attribuimus ut propriis illis habitibus, à quibus sumunt primam speciem definiuntur, vel rectitudinis, ut comestio, non temperantia, externam luxum luxuria &c. non curando, an sit in eadem potentia, vel in diversis. Quia ergo prima & essentialis bonitas orationis tota est à religione, quia est bonitas reverentiae & cultus, oratio dicitur propriè actus religionis, quamvis sit in distinta potentia. Et ex hoc dicitur etiam actus religionis elicitive, quia ut bene observat Bannez 2.2. qu.3.cirata, & Alvarez 1.2. disp.92. dupliciter potest aliquis actus dici elicitus ab aliqua virtute; vel propriè & strictè, quia est immiediatæ ejus operatio, ac proinde manet in eadem potentia; vel largè, ex eo solùm quod non sit media alia virtute, quamvis mediet alia potentia; dicitur enim talis actus elicitus, quia non est propriè imperatus: nam actus propriè imperatus ab aliqua virtute, dicitur ille qui sit media alia virtute elicente; sicut actus qui elicetur ab humilitate propter Deum, dicitur imperatri charitate; & ideo ubi una tantum est virtus, qualitercumque influat in actum, dicitur hic procedere ab ea elicitive. Hoc secundo modo oratio dicitur elici à religione; primo verò devotio, quæ in voluntate existit.

8. Oratio definitur *Petitio deceptiōnē à Deo*. Subiectatur verò in intellectu: quia orare, quantum ad substantiam actus, nihil est aliud quam internum nostrum conceptum ad Deum ordinare, ipsi exprimere, in imare, ac notum facere: quod est minus intellectus: quia si quis sola voluntate desideret, non tam ordinet in Deum desiderium suum, intellectualiter illi loquendo, non erit ibi vera oratio: sicut in oratione externa non sufficit appetitus boni nisi illi verbis & locutione cui oratio fit manifestetur. Unde alij sic definit orationem: *Oratio est desiderio coram Deo explicatio, ut aliquid ab eo impetrēmus*.

9. Quatuor verò in Oratione velut partes integrales numerat Apost. ad Timo.2. *Orationem, postulatiōnēm, obsecratiōnēm, & gratiarū actionēm*. Nam qui orat, primo accedit ad Deum: & hæc pars vocatur ab Apostolo specialiter *oratio*, soletque pro eo sumpta oratio definiri: *Ascensus seu elevatio mentis in Deum*. Deinde petit exprimendo suum desiderium, & hæc dicitur *postulatio vel supplicatio*. Tertiid proponit rationem imperandi ex parte Dei, quæ est ejus sanctitas, & Christi merita, per quæ petimus exaudiiri: & hæc dicitur *obsecratio*. Tandem adhibet rationem imperandi ex parte nostra: & est *gratiarum actio*, quia de acceptis beneficijs gratias agentes, impe-

tramus potiora. Hæc D.Thom.2.2. quæll.73.art.17.

10. Dignitatem, efficaciam, & necessitatem orationis, mirum in modum SS.Patres commendant, ut frequens illius exercitum fidelibus persuadeant. Dionysius Areopagita lib.de Divin.nomin.pulcherrimo symbolo, & studient hieroglyphico autem carentula è cœlis emissa, ad sydera, & ad ipsum Deum nos trahentes, orationem depinxit & adumbravit. Ei concinit Clemens Alexandr. lib.7. Stromatum, ubi rationem assignans, cur primi cultores Christianæ religionis manibus in cœlum elevatis orarent, subiungit: *Vt promptitudine & alacritate spiritus assequamur essentiam, quæ apprehenditur intelligentia. & una cum verbo corpus à terra educere conantes, erexitam & elevatam animam, desiderio meliorum cogimus in sancta progreedi, magno animo corporis vinculum despicientes*.

11. Chrysost. oratione 2.de prectione docet, quod sicut corpus humanum absque nervis motum aliquè habere non potest, ita neque anima absque oratione, subindeque quod anima oratione destituta est veluti paralytica. *Quemadmodum (inquit) corpus nervis coheret, currit, stat & compactum est, adeo ut si nervos incedas, universam corporis harmonianam dissolvas: ita anima per sanctas precies sibi constant & compinguntur, ac pietatis cūsum facile peragunt. Quid si te ipsum destitueris prectione, perinde feceris ac spissam ex aquis extraxeris, ut enim pisci vita est aqua, ita tibi deprecatio. Per hanc datur velut ex aquis subvolare, cœlumque transcedere, ac prope Dominum fieri*.

12. Bernard. serm.49.in Cant. ascrit quod oratio est cella vinaria, in quam Sponsus introductus Sponsam, hoc est animam dilectam, & ubi inebriatur viño devotionis, quod lætitiat cor, & torrente voluptatis potatur.

August. serm.65.de tempore: *Oratio justi (inquit) clavis est cali: ascendit preatio, & descendit Dei misericordia. Licit alta sit terra, altum cœlum, an sit tamen Dominus hominis lingua, si mundam habeat conscientiam*. Et serm.22.ad Frates in eremo, totus in laudes orationis effusus, sic exclamat: *Oratio sancta, columna sanctorum virtutum, anima scala, viduarum maritus, Angelorum cognata, fundamentum fidei, Monachorum corora, onjugatorum levamen. Beatus qui te amat, beatus qui te frequens, Beatus qui te astringit sed beatus qui in te perseverat*.

13. Demum Cassiod. ad versum illum Psalmi 140. *Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo*, hæc scribit: *Incensum est odoriferi pigmenti suavis adusso, que carbonibus concremata, gratissimum fumum porrigit ad spuma, & odorantes delectabili jucunditate permulet: sic fidelium oratio, igne charitatis incensa, Divinis conspectibus ingeritur, que magis humilitatis & conjunctionis pondere sublevatur. Virtutibus enim Dominus nostris, tanquam bonis delectatur odoribus nam & orationem sanctam velut odorem suauissimum suscipere Dominum in Apocalipsi legitur, ubi dilatum est: Stetit Angelus super aram Domini, habens thuribulum aureum in manus sua; & ascendit fumus supplicationum de manu Angeli in conspectu Domini, ut daret de orationibus Sanctorum. Aut ut vulgatus tex-tus habet: Stetit Angelus ante altare, habens thuribulum aureum & data sunt illi incensa multa, ut daret de orationibus Sanctorum omnium super altare aureum, quod est ante thronum Dei, & ascendit fumus incensorum de orationibus Sanctorum, de manu Angeli, coram Deo*.

Ad eundem Psalmista versiculum egregie obseruat Bellarmine, qualitates bonæ orationis reæ designari similitudine Thymiamatis, quod offerebatur in templo ex precepto Dei mane & vespere,

mines socialitatem vivant, debent non solum Deo, vel Angelis, sed alijs quoque hominibus, suam erga Deum submissionem significare, sequè esse veros Dei cultores & adoratores; quod facere nequeunt per actus purè internos & spirituales, hominibus incognitos.

16. Sacrificium est *oblatio rei sensibilis*, à legitimo ministro Deo facta, per realem immutationem, ad testandum supremum illius dominium & nostram subjectionem.

Dicitur primum *oblatio* quia hæc large sumpta, est genus ad sacrificium & simplicem oblationem. Additur *rei sensibilis*, ut excludatur interna oblatio, quæ mens se Deo offert, quæ non est propriè sacrificium, licet interdum in Scriptura hoc nomine appelletur, ut Platin. 50. *Sacrificium Deo Spiritus contribularus*. Subditur a legitimo ministro, quia cum sacrificium sit excellenter & publicus Dei cultus, par est ut non fiat nisi a persona, publica auctoritate ad id destinata, qualis est Sacerdos. Additur *Deo facta*, quia sacrificium soli Deo debetur, nec hujusmodi cultum licet ulli creatura offerre. *Per realem immutationem*, quia ea quæ sacrificantur, in ipso sacrificio immutari debent, vel mastratione, vel combustione, vel fractio-ne, &c. ut sic melius significetur illud offerti Deo, ut primo principio totius entis, qui potest suo supremo dominio res creatas destruere. Reliquæ particulae, ad testandum supremum illius dominium, & nostram subjectionem, positæ sunt ad declarandam specialeratrationem cultus, qui per actum sacrificandi intenditur & exhibetur, nempe ut profitemur Deum esse auctorem nostri esse, & dominum vita & necis: illaque hostia destructione, quasi vice nostri oblatæ, protestemus nos quidquid sumus illi debere, dignum esse ut si opus foret, & si ipse vellet, rotum in ejus honorem insumeretur. Cum enim ut recte dicit Eusebius lib.1.demonst. Evangelicæ cap.ultimo naturali ratione viderent homines suam se vitam Deo debere offerre: quia tamen non conveniebat, neque Deus permittebat homines ipsos sacrificari, lege natura introducunt est, ut homines vice sui ipitorum animalia, vel alias res sensibiles Deo immolarent, protestando se eodem modo vitam suam oblaturos si oportet.

17. Sacrificium sic descriptum multipliciter dividitur. Primò ratione materie dividitur in victimam, sive hostiam, immolationem, & libamen: quandoenam fiebat ex animalibus occisis aut consumptis, dicebatur victimæ, sive hostia, quæ nomina ab hostibus victimis, aut vincendis, & debellandis, derivata sunt, eò quod ad victoriæ reportandam, vel ad gratias agendas pro illa reportata offerti solebant. Quando autem fiebat ex rebus inanimis solidis, dicebatur immolatio nomine deducto à mola, in qua fruges terabantur: quando ex liquidis, dicebatur libamen, eò quod vinum, oleum, & alij liquores libarentur, id est sui effusione offerrentur Deo. Exempla hujusmodi omnium differentiarum extant in lege Mosaicâ: nam animalia munda occidebantur, id est oves, agni, boves, vituli, hædi, capreæ, columbae, passeræ, & turture, & multæ res inanimes solidæ offerebantur in sacrificium, nimirum panis qui in frusta secabatur, vel ex aliqua sui parte comburebatur, reliquo cedente in eum Sacerdotum, aut offerrentum: simila quæ sagagine, cibano, vel craticula coquebatur: sal quod in ignem conjiciebatur: thus quod adolebatur, manipulus spicarum qui torrebatur; & triticum quod molà vel pistillo conterebatur: liquida quoque nonnulla sui effusione offerebantur, ut sanguis, aqua, vim, oleum.

18. Secundò ratione formæ, seu modi quo fiebat, dividii potest sacrificium in cruentū & incruentū. Prius fiebat